Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria panaikinamas Pamatinis sprendimas 2004/68/TVR

(COM(2010) 94 galutinis – 2010/0064 (COD))

(2011/C 48/24)

Pranešėja **Madi SHARMA**

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. liepos 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria panaikinamas Pamatinis sprendimas 2004/68/TVR*

COM(2010) 94 galutinis – 2010/0064 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 2 d. priėmė savo nuomonę.

465-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. rugsėjo 15–16 d. (rugsėjo 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 110 narių balsavus už ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 **EESRK griežtai smerkia seksualinę prievartą prieš vaikus ir jų išnaudojimą** ir palankiai vertina Komisijos siekį sutvirtinti Europos įsipareigojimą kovoti su vaikų išnaudojimu pakeičiant Pamatinį sprendimą 2004/68/TVR nauja, objektyvesne direktyva. Negalima nuvertinti šių nusikaltimų sunkumo, žalos masto, pavojaus lygio ir vaikų pažeidžiamumo visame pasaulyje. Vaikų apsaugai visais lygmenimis turi būti teikiama pirmenybė, o aukoms ir kaltininkams reabilitacijos laikotarpiu suteikiama maksimali pagalba, siekiant didinti socialinę apsaugą ateityje.

1.2 EESRK dar kartą ragina to dar nepadariusias valstybes nares **ir Europos Sąjungą pagal naująją Lisabonos sutartį skubos tvarka pasirašyti ir ratifikuoti Europos Tarybos konvenciją dėl vaikų apsaugos nuo seksualinės prievartos ir išnaudojimo ir JT Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinį protokolą dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos,** kad ES galėtų veiksmingai įvertinti, kokias priemones ji taiko prieš vaikus išnaudojančius europiečius ([1]). Europos Sąjunga per dvišales derybas galėtų įtikinti kitas Europos šalis (pvz., Rusiją, Bosniją ir Hercegoviną) pasirašyti šią konvenciją. **Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas skubiai imtis nacionalinių priemonių, veiksmingiau būtų įtraukti Konvencijos nuostatas į ES teisę nei vykdyti nacionalines ratifikavimo procedūras. Tai taip pat užtikrintų geresnę įgyvendinimo stebėseną.**

1.3 Svarbu sukurti teisinę bazę seksualinės prievartos ar seksualinio išnaudojimo nusikalstamų veikų kaltininkų baudžiamajam persekiojimui ir nuteisimui. Tačiau **Europoje visų svarbiausia turi būti prevencija. Šį klausimą reikia svarstyti vienu metu, kai nagrinėjami teisės aktai.** Direktyvoje nurodoma, kad prevencija yra vienas iš tikslų, bet ji nagrinėjama nepakankamai. EESRK galėtų parengti nuomonę dėl prevencinių priemonių peržiūros atkreipdamas dėmesį į pasaulio pilietinės visuomenės ir vyriausybių geriausiosios praktikos atvejų tyrimus prevencijos mechanizmų srityje.

1.4 EESRK rekomenduoja sukurti platformą, skirtą keistis geriausiosios praktikos pavyzdžiais kovojant su šiais nusikaltimais, naudojantis tiek teisėkūros, tiek neteisiniais mechanizmais metodinėms ir mokymo priemonėms kurti. Šiam tikslui būtinas glaudesnis bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės organizacijomis, socialiniais partneriais ir NVO siekiant vietos lygiu remti švietimą ir informuotumo didinimą.

1.5 EESRK ragina ES institucijas (Europos Komisiją, Tarybą ir Parlamentą), kurios užima įtakingą ir privilegijuotą padėtį, daryti bendrą spaudimą trečiosioms šalims, ypač gerai išsivysčiusioms pasaulio valstybėms (pvz., JAV, Kanadai, Japonijai, Australijai, Rusijai), reikalaujant **uždaryti** interneto svetaines, kuriose yra vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagos. ES turi ryžtingiau reikalauti atsakingų ICANN ([2]) veiksmų.

([1]) Žr. EESRK nuomonę OL C 317, 2009 12 23, p. 43. 2007 m. spalio 25 d. Europos Tarybos konvencija dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos, kurią rasite tinklalapyje http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm. Šios konvencijos dar nepasirašė Čekija, Vengrija, Latvija ir Malta (http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG).
„Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinis protokolas dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos“. Priimtas 2000 m. gegužės mėn. Įsigaliojo 2002 m. sausio mėn. Jį rasite tinklalapyje http://www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm. JT VTK fakultatyvinio protokolo dar nepasirašė Čekija, Suomija, Airija, Liuksemburgas ir Malta (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

([2]) Interneto vardų ir numerių paskyrimo korporacija.

1.6 EESRK norėtų, kad visų pirma būtų uždarytos interneto svetainės, kuriose yra vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagos, o jei jų uždaryti neįmanoma – jas užblokuoti. Šioje srityje pasikonsultavęs su suinteresuotaisiais subjektais ir pilietine visuomene EESRK galėtų parengti nuomonės projektą dėl tokio uždarymo ir užblokavimo padarinių.

1.7 EESRK ragina valstybes nares pasinaudoti šios naujos direktyvos suteikta galimybe pradėti diskusijas dėl lytinės pilnametystės amžiaus Europoje nustatymo. Atsižvelgiant į judumą, imigraciją ir kintančias visuomenės vertybes Europoje, diskusijų ir konsultacijų metu reikėtų aptarti, kokį poveikį šiuo klausimu turi tradicijos.

1.8 EESRK rekomenduoja Komisijai aiškiai apibrėžti tam tikras sąvokas, dėl kurių galėtų kilti neaiškumų direktyvą perkeliant į nacionalinius teisės aktus.

1.9 EESRK prašo direktyva nustatyti vienodus laiko terminus, taikomus visose valstybėse narėse. Atitinkamais atvejais EESRK siūlytų, kad senaties terminas prasidėtų, kai aukai sukanka 18 metų.

1.10 EESRK darbą remia daugelis NVO ir vaikų apsaugos srityje dirbančių ekspertų. Jų rekomendacijas dėl direktyvos galima rasti šių organizacijų interneto svetainėse ([3]). EESRK labai vertina pagirtiną visų NVO darbą, kuriuo siekiama visame pasaulyje apsaugoti vaikus, ir palankiai vertina tai, kad Europos institucijos, Europos Taryba ir Jungtinės Tautos kuria teisines priemones vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo srityje.

2. **Pagrindimas ir naujosios direktyvos tikslai**

2.1 Europos Sąjunga vaikų teises pripažįsta Lisabonos sutarties 3 straipsnyje (ES sutartis) ir Pagrindinių teisių chartijoje, ypač 24 jos punkte ir teisiniame pagrinde, kuriame nustatomas teigiamas įsipareigojimas veikti siekiant užtikrinti būtiną vaikų apsaugą. Juo reikalaujama, kad vykdant bet kokią su vaikais susijusią veiklą **reikėtų teikti pirmenybę vaiko interesams**, atitinkantiems JT vaiko teisių konvencijos nuostatas. Tai tapo tiksline vaikų teisių propagavimo, apsaugos ir įgyvendinimo politika, įskaitant ES jaunimo strategiją, ES vidaus ir išorės politikoje.

2.2 Naujojoje direktyvoje, kuri atitinka pasiūlymų dėl kovos su prekyba žmonėmis ir jos prevencijos bei aukų apsaugos ir Saugesnio interneto programos nuostatas, nustatomos griežtesnės materialinės ir procesinės baudžiamosios teisės normos dėl vaikų apsaugos valstybėse narėse. Bus padidintas prevencijos priemonių veiksmingumas ES išvengiant, kad nusikalstamų veikų kaltininkai keliautų į kitą valstybę narę, kur teisinės normos nėra tokios griežtos. Bendros apibrėžtys padėtų skatinti keistis naudingais bendrais duomenimis, pagerintų duomenų palyginamumą ir palengvintų tarptautinį bendradarbiavimą.

2.3 Naujojoje direktyvoje bus nagrinėjami šie klausimai:

— naujos nusikalstamos veikos, daromos naudojant informacines technologijas, įskaitant naują **nusikalstamą veiką – vaikų viliojimą** (angl. k. *grooming*),

— **pagalba tiriant nusikalstamas veikas ir pateikiant kaltinimus,**

— baudžiamasis persekiojimas už užsienyje ES piliečių ir nuolatinių gyventojų padarytas nusikalstamas veikas, **net jei jie nusikaltimus įvykdė už ES ribų,**

— naujos nuostatos dėl aukų apsaugos siekiant užtikrinti, kad jos **galėtų lengvai naudotis teisine gynyba ir nekentėtų nagrinėjant baudžiamąsias bylas**,

— nusikalstamų veikų prevencija imantis veiksmų, skirtų buvusiems kaltininkams, kad būtų išvengta pakartotinių nusikaltimų ir **apribota prieiga prie vaikų pornografijos internete.**

3. **Bendrosios pastabos dėl aiškinamojo memorandumo**

3.1 Atsižvelgdamas į nuostatą, kad „*įgyvendinant bet kokias priemones siekiant kovoti su minėtomis nusikalstamomis veikomis pagal JT vaiko teisių konvenciją ir ES pagrindinių teisių chartiją visų pirma turi būti atsižvelgiama į vaiko interesus*“, EESRK remia sprendimą laikytis subsidiarumo principo atnaujinant, išplečiant ir sustiprinant nacionalinius teisės aktus. Valstybėms narėms turi būti leista atsisakyti dvigubo baudžiamumo reikalavimo, kad nusikalstamoms veikoms būtų nustatyta ekstrateritorinė jurisdikcija. **Valstybės narės turi būti įgaliotos vykdyti baudžiamąjį persekiojimą dėl visų vaikų seksualinio išnaudojimo formų.**

3.2 **Reikia veiksmingiau įgyvendinti esamus ir naujus teisės aktus** ir šiuo tikslu reikalinga Komisijos stebėsena, vykdoma su Europolo ir teisėtvarkos agentūrų pagalba, kad vaikų apsaugai būtų teikiamas prioritetas. Reikėtų nustatyti bendrus principus ir kriterijus seksualinės prievartos ir seksualinio išnaudojimo nusikaltimų sunkumui įvertinti. Todėl EESRK rekomenduoja sukurti platformą, skirtą keistis geriausiosios praktikos pavyzdžiais kovojant su šiais nusikaltimais, naudojantis tiek teisėkūros, tiek neteisiniais mechanizmais metodinėms ir mokymo priemonėms kurti. Tai galėtų apimti glaudesnį bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis, socialiniais partneriais ir NVO siekiant vietos lygiu remti švietimą ir informuotumo didinimą.

([3]) *IWF* (www.iwf.org.uk), *ECPAT International* (http://www.ecpat.com), *Save the Children* (www.savethechildren.org), *Missing Children Europe* (www.missingchildreneurope.eu), *Amnesty International* (www.amnesty.org).

3.3 Didelio atgarsio sulaukusias bylas, ypač jei jos tariamai susijusios su politikais, dvasininkais arba turi poveikio keletui bylų, reikia skaidriai stebėti ES lygiu siekiant išvengti pasikartojimo ([4]).

3.4 Siekiant sustiprinti prevencijos priemones ir sumažinti aukų pažeidžiamumą, direktyva taip pat turėtų atitikti kitų sričių ES politiką, įskaitant socialinės apsaugos, švietimo, šeimos, užimtumo ir skaitmeninės darbotvarkės politiką. Ypač pažeidžiamų vaikų grupės, kurioms kyla didžiausias pavojus, yra imigrantai, prieglobsčio ieškotojai, nelydimi mažamečiai, socialiai remtini, socialinę atskirtį patiriantys arba neįgalūs vaikai, globotiniai ir vaikai, gyvenantys šeimose, kuriose smurtaujama ir taikoma prievarta.

3.5 JAV ir Europos teisėsaugos operatyviniai duomenys rodo tvirtą ryšį tarp vaikų, įskaitant dar kalbėti nemokančius kūdikius, seksualinio išnaudojimo medžiagos, parsisiuntimo iš interneto ir realios vaikų seksualinio išnaudojimo nusikalstamos veikos. Jei bausmės bus skiriamos tik už fizinį kontaktą, tikėtina, kad dar didesniam vaikų skaičiui (ypač kūdikiams) kils rimto išnaudojimo pavojus.

3.6 92 procentams internetinės vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagos priegloba suteikiama Šiaurės Amerikos, Europos ir Rusijos serveriuose ([5]). EESRK mano, kad Europos Komisija, Taryba ir Parlamentas užima įtakingą ir privilegijuotą padėtį, kad galėtų daryti spaudimą ES nepriklausančioms šalims, ypač gerai išsivysčiusioms pasaulio šalims, **uždaryti** interneto svetaines, kuriose yra seksualinio vaikų išnaudojimo medžiagos.

3.7 Piliečiams reikėtų labiau propaguoti kibernetinio saugumo kultūrą ir Europos skaitmeninę darbotvarkę ([6]). Gausėjant vaikų išnaudojimo vaizdų ([7]) mainams lygiarangių kompiuterių tinklais ir vaikų viliojimo atvejams socialinio bendravimo tinkluose, reikia nedelsiant imtis priemonių siekiant išaiškinti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn kaltininkus, besilankančius atitinkamuose tinklalapiuose ar žiūrinčius vaizdus, bei paslaugų teikėjus, kurie administruoja šiuos tinklalapius, ir aptikti bei sustabdyti finansinius sandorius, vykdomus norint gauti prieigą prie vaikų išnaudojimo vaizdų. Technologija visoms išnaudojimo grandims nustatyti jau sukurta, o ES turėtų ryžtingiau reikalauti atsakingų ICANN veiksmų ([8]).

([4]) Daugelis neseniai paviešintų seksualinio išnaudojimo bylų, keletas kurių atskleistos dėl valstybės įsikišimo, rodo plataus masto, sisteminę prievartą religinėse institucijose, pedofilų klanuose ir mokyklose (našlaičių prieglaudose). Daugelis šių atvejų buvo slepiami ištisus dešimtmečius norint apsaugoti asmenų ir institucijų įvaizdį ir reputaciją.

([5]) http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf.

([6]) http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm.

([7]) ISIS projekte nustatyta, kad lygiarangių kompiuterių tinklais per minutę pasikeičiama tūkstančiais failų su seksualinio vaikų išnaudojimo vaizdais. „*Supporting Law Enforcement in Digital Communities through Natural Language Analysis*“, Tarptautinis seminaras dėl kompiuterinės teismo ekspertizės, *Springer Lecture Notes in Computer Science* 5158 (2008 m.), p. 122–134.

([8]) Interneto vardų ir numerių paskyrimo korporacija.

3.8 Pagrindiniai direktyvos tikslai aiškiai yra vaiko interesai ir vaikų apsauga. Tačiau apskritai direktyvai trūksta konkretumo dėl prevencinių priemonių, kurias reikėtų įgyvendinti. **Prevencija visoje Europoje turėtų būti labai svarbi ir svarstoma kartu su teisės aktais.** Komisija neturi daug kompetencijos prevencijos srityje, bet šia direktyva ji turėtų propaguoti ir kurti mechanizmus, padėsiančius kitiems įgyvendinti prevencines priemones.

3.9 Prevencijos srityje gali būti reikalingas papildomas finansavimas Komisijos programoms išplėsti (pvz., DAPHNE ir Bendroji programa) ir naujoms programoms kurti, kurias įgyvendintų pilietinės visuomenės partneriai. EESRK mano, kad visuomenės informavimas apie specialius teisės aktus, baudžiančius už konkrečią vaikams žalingą veiką, galėtų būti veiksminga prevencine priemone.

3.10 Vykdant seksualinio vaikų išnaudojimo prevenciją ypač svarbi intervencija, kurią reikėtų taikyti kartu su teisinėmis sankcijomis. Todėl EESRK siūlo, kad skyriaus „Pasiūlymo pagrindas ir tikslai“ nuostatą „*Konkretūs tikslai būtų šie: veiksmingai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už nusikaltimus, apsaugoti aukų teises ir užkirsti kelią vaikų seksualiniam išnaudojimui ir prievartai prieš juos*“ reikėtų iš dalies pakeisti pridedant „***be kita ko, tinkamos kvalifikacijos personalui greitai išaiškinant nukentėjusius vaikus ir taikant intervencijos programas nukentėjusiems vaikams ir smurtautojams***“.

3.11 Reikėtų apsvarstyti galimybę imtis prevencinių priemonių ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą dėl piktnaudžiavimo **lygiarangių kompiuterių ryšiu** ir prekyba vaizdais. Gausėjant failų mainams ir vaikų viliojimo atvejams socialinio bendravimo tinkluose, reikia nedelsiant imtis priemonių kaltininkams, lankantiems šias interneto svetaines ar žiūrintiems vaizdus bei paslaugų teikėjams, kurie administruoja šias interneto svetaines, išaiškinti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

3.12 Pasiūlyme („*Pasiūlymo pagrindas ir tikslai*“) nurodoma, kad „*reikšminga Europos vaikų mažuma gali būti seksualiai prievartaujami*“ vaikystėje. **Taip pat reikėtų atsižvelgti** į pavojų **vaikams už Europos ribų.** Vaikas yra vaikas, kad ir kurioje pasaulio dalyje jis būtų, ir jį reikia apsaugoti nuo keliaujančių lytinius nusikaltimus padariusių asmenų iš Europos, kurie išnaudoja Europos pilietybę turinčius arba iš kitų pasaulio šalių kilusius vaikus.

3.13 Sąvoką *vaikų pornografija* (pavadinime, apibrėžtyje ir visame tekste) reikėtų pakeisti sąvoka ***seksualinio vaikų išnaudojimo vaizdai ar medžiaga.*** Pornografija asocijuojasi su erotika.

3.14 **Turizmas.** Direktyvoje (9 konstatuojamoji dalis) naudojama sąvoka *sekso turizmas*. Šiuo metu ekspertai ir NVO šioje srityje naudoją sąvoką *keliaujantys lytinius nusikaltimus padarę asmenys* ([9]). Turizmas asocijuojasi su atostogomis ir malonumais, kaip nurodoma ankstesnėje EESRK nuomonėje dėl vaikų apsaugos nuo keliaujančių lytinius nusikaltimus padariusių asmenų ([10]).

3.15 **Tradicijos** (7 konstatuojamoji dalis). „*Direktyva nereglamentuojama valstybių narių politika, susijusi su savanoriškais seksualiniais veiksmais (…) besivystančio žmogaus seksualumo atradimo procese, atsižvelgiant į įvairias kultūrines ir teisines tradicijas*“. EESRK rekomenduoja, kad atsižvelgiant į judumą, imigraciją ir kintančias visuomenės vertybes Europoje, reikėtų vykdyti diskusijas ir konsultacijas siekiant aptarti, kokį poveikį šiuo klausimu turi tradicijos. Konsultacijos ir teisiniai veiksmai turėtų apimti ir kultūrinę praktiką, pavyzdžiui, moterų lyties organų žalojimą, kurį būtų galima laikyti seksualine prievarta prieš vaikus.

3.16 **Viešai prieinamas** (13 konstatuojamoji dalis). „*Vaikų pornografijos (…) negalima laikyti nuomonės išraiška. Siekiant užkirsti kelią tokiai pornografijai, būtina mažinti prievartos prieš vaikus medžiagos apyvartą, apsunkinant kaltininkų galimybes įkelti tokį turinį į viešai prieinamą internetą*“. **Direktyva turi užkirsti kelią seksualinio vaikų išnaudojimo medžiagai bet kokiose laikmenose ir bet kokia forma** ([11])**.** Sąvoka *vaizdavimas* neapima visos esamos medžiagos, o į direktyvą reikėtų įtraukti ir nevaizdinę medžiagą, susijusią su vaikų seksualiniu išnaudojimu. Be to, direktyvoje reikėtų atsižvelgti ir į *kūrybinės laisvės* ir *nuomonės išraiškos* sąvokas, užtikrinant, kad nei viena iš jų nebūtų klaidingai aiškinama, jei tai susiję su vaikų seksualinio išnaudojimo medžiaga. Todėl 2 straipsnio b dalį, kurioje pateikiama vaikų pornografijos apibrėžtis, reikėtų iš dalies pakeisti taip (i): ***bet kokia medžiaga, kurioje pateikiami*** (…), (ii): ***lyties organų pateikimas (…)*** ir (iii): ***bet kokia medžiaga, kurioje pateikiami tikri arba apsimestiniai vaiko išvaizdos asmens (…).***

3.17 Kalbant apie „*interneto paslaugų teikėjų rėmimą ir skatinimą sukurti elgesio kodeksus ir gaires, pagal kuriuos būtų blokuojama prieiga prie tokių interneto tinklalapių*“ (13 konstatuojamoji dalis), EESRK pabrėžia, kad pirmenybę reikėtų teikti medžiagos pašalinimui iš jos šaltinio, ir tik jei tai neįmanoma (už ES ribų), būtina užblokuoti prieigą prie tokių tinklalapių. ES tai turėtų tapti teisiniu reikalavimu, jei pramonė, interneto paslaugų teikėjai, ūkio ir finansų suinteresuotieji subjektai, pavyzdžiui, kreditinių kortelių bendrovės, rimtai ketina laikytis įsipareigojimo kovoti su šiuo išnaudojimu.

4. **Konkrečios pastabos dėl direktyvos straipsnių**

4.1 Į 1 straipsnį (*Dalykas*) reikėtų įtraukti „*sankcijų apibrėžčių nuostatas* ***prievartos prieš vaikus,*** *vaikų seksualinio išnaudojimo* **ir vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagos pateikimo** *srityje*“.

4.2 Į 2 straipsnio b punkto iv įtrauką „*tikroviški lytinius veiksmus atliekančio vaiko vaizdai*“ reikėtų įtraukti „***arba vaiko, vaizduojamo juos atliekant, vaizdai*** “.

4.3 Visoje 2 straipsnio b dalyje reikėtų išbraukti sąvoką *pirmiausia,* nes ji nukreipia dėmesį nuo svarbiausio dalyko – *seksualinėms reikmėms.*

4.4 2 straipsnio e dalyje išbraukti šias išimtis „*valstybes ar valdžios funkcijas vykdančias viešąsias įstaigas bei viešąsias tarptautines organizacijas*“. Juridiniai asmenys negali būti nebaudžiami už seksualinį vaikų išnaudojimą.

4.5 Kalbant apie 3 straipsnio 3 dalies ir 8 straipsnio dėl lytinės pilnametystės sakinį „Už seksualinius veiksmus su vaiku, pagal nacionalinę teisę nesulaukusiu lytinės pilnametystės“, reikėtų atsižvelgti į JT VTK ir Europos vaiko apibrėžtį, t. y. „dar nesukakęs 18 metų“, todėl šie terminai prieštarauja vienas kitam. Tai iš dalies nagrinėjama 8 straipsnyje *(Savanoriški bendraamžių seksualiniai veiksmai*). Be to, 3, 4, 5 ir 8 straipsniais nereglamentuojami savanoriški seksualiniai veiksmai tarp vaikų, sulaukusių lytinės pilnametystės ar vyresnių. EESRK mano, kad šį klausimą reikia išsamiau aptarti ir jam suteikti daugiau aiškumo. EESRK skatina valstybes nares pasinaudoti šios naujos direktyvos suteikta galimybe ir nustatyti lytinės pilnametystės amžių Europoje. Taip pat reikėtų paaiškinti sąvoką *panašus amžius.*

3 straipsnio 4 dalies i įtrauka. Atsižvelgiant į šeimose pasitaikančio išnaudojimo bylų gausą, *tėvų atsakomybę* reikėtų patikslinti ją laikant pripažintu pasitikėjimu. Tai atitinka JT VTK 5 straipsnio nuostatas. Be to, sąvoką *pripažintą* reikėtų išbraukti kalbant apie „*pasitikėjimą, valdžią arba įtaką vaikui*“, nes tai kelia susirūpinimą dėl įvykių Europoje, kurie susiję ne tik su pedofilų klanais, bet ir su šeimomis, religinėmis, švietimo ir alternatyvios globos įstaigomis. Būtina, kad nebūtų jokio imuniteto nuo baudžiamojo persekiojimo, apklausų ar prieigos prie aukštas pareigas užimančių asmenų failų, nesvarbu ar tai politikai, ar dvasininkai.

([9]) Vaikų išnaudojimo ir internetinės apsaugos centras (CEOP).
([10]) Žr. 1 išnašą.
([11]) OL C 224, 2008 8 30, p. 61.

4.6 3 straipsnio 5 dalis. Su seksualiniu išnaudojimu susijusiai nusikalstamai veikai reikėtų priskirti ir *ekshibicionizmą*, po to kai Komisija pateiks priimtiną ekshibicionizmo apibrėžtį ([12]).

4.7 4 straipsnio 2, 3, 4 ir 5 dalyse minimi *pornografiniai renginiai*, kuriuose tiesiogiai dalyvauja tikri vaikai. Tai galima supainioti su 5 straipsniu, kuriame nagrinėjamos „*su vaikų pornografija susijusios nusikalstamos veikos*“. Siekiant išvengti painiavos, vertėtų parengti aiškinamąjį raštą.

4.8 4–8 straipsniai. Direktyvoje reikėtų pateikti aiškią žodžių *sąmoningas* ir *tyčinis* apibrėžtį.

4.9 4 straipsnio 1 dalis. Sąvoką *tyčiniai* reikėtų išbraukti, nes tai suteiktų galimybę kaltininkams išvengti baudžiamojo persekiojimo, kadangi jie galėtų teigti, kad nežinojo aukos amžiaus ([13]).

4.10 Į 4 straipsnio 8 dalį „*už seksualinius veiksmus* (…)“ reikėtų įterpti „***arba sutikimą vykdyti seksualinius veiksmus***“ ir sudaryti sąlygas teisminiam persekiojimui „***nesvarbu, ar atliekamas lytinis aktas***“.

4.11 6 straipsnį (*Ryšių mezgimas su vaikais seksualinėms reikmėms*) reikėtų išplėsti pripažįstant įvairias viliojimo formas, įskaitant globojančių suaugusiųjų vykdomą viliojimą ir viliojimą ne virtualioje erdvėje.

4.12 7 ir 9 straipsniai. Kaip ir kitose direktyvos nuostatose, šiuose straipsniuose reikėtų nustatyti su nusikalstama veika susijusio nuosprendžio priėmimo ar bausmės skyrimo terminą.

4.13 7 straipsnio 3 dalies b punktas. Dalis keliaujančių išnaudotojų yra situaciniai nusikaltėliai, kurie pasinaudoja seksualinio išnaudojimo galimybe, jei ji jiems pasitaiko. Todėl EESRK rekomenduoja bausti už „***kelionių ir (arba) kitų renginių, susijusių su bet kuria iš 3–7 straipsniuose minimų nusikalstamų veikų, organizavimą***“.

4.14 8 straipsnis. Teiginį „*jeigu jų metu nėra prievartos*“ pakeisti „***jeigu jų metu nėra taikomas spaudimas***“.

4.15 Į 9 straipsnį (*Atsakomybę sunkinančios aplinkybės*) taip pat būtų galima įterpti „*(i) nusikalstama veika padaryta panaudojant sunkų smurtą arba aukai padaryta* ***arba galėjo būti padaryta*** ypač didelė žala“.

4.16 Atsižvelgiant į tokių nusikaltimų žalą, kurios padarinius vaikai jaučia net ir suaugę, EESRK siūlo šiems nusikaltimams netaikyti senaties termino arba užtikrinti, kad jie negalėtų nustoti galioti tam tikrą nustatytą laikotarpį.

4.17 10 ir 12 straipsniuose neatsižvelgiama į tai, kad kaltininkai gali persikelti į kitą vietą, ir neužkertamas kelias išnaudotojams keliauti. Ankstesnėje nuomonėje ([14]) EESRK bendradarbiaudamas su ECPAT ([15]) rekomendavo:

— tikrinimus ir draudimus,

— dvišalius bendradarbiavimo susitarimus,

— susitarimus deportuoti nuteistus kaltininkus,

— draudimus išvykti į užsienį (FTO).

4.18 11 straipsnis (*Juridinių asmenų atsakomybė*). Juridiniams asmenims tenka atsakomybė už bet kokią išnaudotojui suteiktą galimybę veikti, nesvarbu, ar tai jiems buvo naudinga, ar ne. Todėl frazę „*jų naudai*“ (bet kokio asmens) reikėtų išbraukti.

4.19 12 straipsnio b dalis (*Sankcijos juridiniams asmenims*). Šį straipsnį reikėtų pakeisti, kad išnaudotojas negalėtų imtis ne tik komercinės veiklos, bet ir bet kokios kitos veiklos, jei jai reikalingas kontaktas su vaikais.

4.20 13 straipsniu (*Netraukimas baudžiamojon atsakomybėn*) reikėtų ***užtikrinti***, o ne tik „*numatyti galimybę*“, kad vaikams, kurie dalyvauja neteisėtoje veikloje, nes jie yra minėtų nusikalstamų veikų aukos, nebūtų taikomas baudžiamasis persekiojimas ir skiriamos bausmės.

4.21 4 straipsniu reglamentuojamas *Tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas*. Kad tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas būtų praktiški ir veiksmingi, reikia suteikti tinkamą finansavimą mokymams ir konsultacijoms, taip pat naujų ir kuriamų technologijų moksliniams tyrimams. Tyrimo procesas turi būti visiškai skaidrus. Šiuo straipsniu kai kuriems nusikaltimams reikėtų netaikyti senaties termino.

4.22 14 straipsnio 2 dalis. Kalbant apie „*pakankamą laiką*“, valstybėms narėms reikėtų suteikti lankstumo taikant senaties terminą, kad jos galėtų atsižvelgti į nusikaltimo sunkumą ir poveikį tolesniam aukos gyvenimui, sveikatai ir (arba) gerovei.

4.23 EESRK rekomenduoja direktyvoje patikslinti, kad pagal nacionalinę teisę taikomi senaties terminai prasidėtų aukai sulaukus pilnametystės. Be to, Komitetas siūlo Komisijai skatinti suderinti nacionalinius senaties terminus siekiant išvengti painiavos ir klaidų tais atvejais, kai teisėsaugos agentūros vykdo tarptautinius tyrimus.

([12]) Į šį klausimą neseniai buvo atkreiptas dėmesys nagrinėjant bylą Portugalijoje.

([13]) Kovos su vaikų prostitucija, vaikų pornografija ir prekyba seksualiniais tikslais tinklas (ECPAT) rekomenduoja įtraukti konkrečią nuostatą, kuria įrodinėjimo pareiga dėl asmens amžiaus vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagoje būtų perduota asmenims, kurie gamina, skleidžia ir (arba) apdoroja šią medžiagą. Šių priemonių jau imtasi Nyderlanduose.

([14]) Žr. 1 išnašą.

([15]) ECPAT - Kovos su vaikų prostitucija, pornografija ir prekyba seksualiniais tikslais tinklui - suteiktas specialus konsultacinis statusas Jungtinių Tautų ekonomikos ir socialinių reikalų taryboje (ECOSOC).

4.24 14 straipsnio 3 dalis. Nuostata „*(…)galėtų naudotis veiksmingomis tyrimo priemonėmis (…)*“ būtina užtikrinti, kad be priemonių būtų ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų, kurie tomis priemonėmis naudotųsi.

4.25 15 straipsnyje propaguojami *pranešimai*, tačiau jame nenustatomi konkretūs mechanizmai ir finansavimas veiksmingam skubaus su vaikais dirbančių specialistų įsikišimui. Atsižvelgiant į tai, kad per retai pranešama apie seksualinius nusikaltimus prieš vaikus, visose valstybėse narėse reikėtų sukurti veiksmingus ir prieinamus pranešimų mechanizmus.

4.26 Norint skatinti laiku pranešti apie įtariamus arba faktinius seksualinės prievartos ir išnaudojimo atvejus, svarbu užtikrinti, kad sąžiningai pranešimus pateikiantys specialistai būtų apsaugoti nuo ieškinių pagal baudžiamąją ir civilinę teisę, skundų etikos komitetams arba teisminio persekiojimo dėl konfidencialumo taisyklių pažeidimo.

4.27 16 straipsnio 1 dalies d punkte (*Jurisdikcija ir baudžiamojo persekiojimo derinimas*) nenagrinėjami jokie įtariamųjų ekstradicijos aspektai. Tai nagrinėjama JT VTK fakultatyviniame protokolo 5 straipsnyje ir turėtų būti įtraukta į Komisijos direktyvą. Tame pačiame punkte frazę „*(…)teritorijoje įsisteigusio juridinio asmens (…)*“ reikėtų išplėsti „***(…) įsisteigusio arba joje veikiančio (…)***“.

4.28 16 straipsnio 2 dalis. EESRK rekomenduotų į sakinį „*jų jurisdikcija aprėptų (…) 3 ir 7 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas (…)*“ įtraukti 3, 4, 5, 6 ir 7 straipsnius.

4.29 16 straipsnio 3 dalis. Jeigu valstybės narės rimtai vertina pasaulinę vaikų apsaugą, negali būti nė kalbos apie išimtis. Todėl reikėtų išbraukti išimti „*Valstybė narė gali nuspręsti, kad (…) jurisdikcijos nuostatas taikys tik tam tikrais atvejais arba aplinkybėmis, jeigu nusikalstama veika padaryta ne jos teritorijoje*“.

4.30 17 straipsnio 1 dalis. Dėl sakinio „*pagalba (…) teikiama*“ EESRK rekomenduoja kiekvienai valstybei narei užtikrinti, kad pagal 3–7 straipsnius nukentėjusiems vaikams būtų suteikta adekvati ir specializuota pagalba, įskaitant apgyvendinimą saugioje vietoje, medicininę ir psichosocialinę pagalbą ir švietimą. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad šias paslaugas teiktų kvalifikuoti specialistai ir kad būtų gerbiamas vaiko kultūrinis identitetas (kilmė), lytis ir amžius ([16]). Tokios priemonės sumažins pažeidžiamumą ir tokiu būdu sustiprins prevenciją.

4.31 19 straipsnio dalykas (*Baudžiamieji tyrimai*) yra nagrinėjamas JT VTK fakultatyvinio protokolo 8 straipsnyje, ir į tai reikėtų atsižvelgti Komisijos direktyvoje.

([16]) Rio de Žaneiro deklaracija ir raginimas imtis veiksmų vaikų ir paauglių seksualinio išnaudojimo prevencijai ir sustabdymui.

4.32 Be to, EESRK rekomenduoja pateikti nuorodą į JT ECOSOC rezoliuciją 2005/20 dėl vaikų, kurie yra nusikaltimų aukos arba liudininkai, apsaugos priemonių ([17]).

4.33 Daug vaikų, kuriuos išnaudojo juos pardavę tėvai, prekeiviai žmonėmis arba prostitucijos verslu užsiimantys asmenys, prarado pasitikėjimą suaugusiais, todėl prieš pradedant tyrimą reikia atkurti suaugusiojo ir vaiko pasitikėjimą. Todėl valstybės narės turi išaiškinti aukas ir atkurti vaiko gyvenimą, pavyzdžiui, suteikiant pastogę, priežiūrą, apsaugą ir profesionalaus psichologo paslaugas, kad padėtų teisėsaugai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą.

4.34 19 straipsnio e dalis. Po frazės „*apklausų būtų kuo mažiau ir jos būtų vykdomos tik tais atvejais, jei tai visiškai būtina nagrinėjant baudžiamąją bylą*“ reikia įterpti žodžius „***arba užtikrinant vaiko saugumą ir gerovę***“.

4.35 21 straipsnį (*Prieigos prie interneto svetainių blokavimas*) reikėtų suformuluoti iš naujo ([18]). Pirmenybę reikėtų teikti interneto svetainių uždarymui, o ne blokavimui. Pastarasis turėtų būti antrine priemone, jei uždaryti neįmanoma. Blokavimas galėtų būti naudojamas kartu su uždarymu kaip trumpalaikė taktika prieigai sutrikdyti ir nekaltiems naudotojams apsaugoti nuo vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagos aptikimo ([19]). Šiuo straipsniu valstybės narės turėtų būti įpareigojamos nedelsiant uždaryti tokias interneto svetaines.

4.36 Kai tokios medžiagos negalima iš karto pašalinti, pastangos turi būti nukreiptos į svetainių, platinančių vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagą, veiksmų ir veiklos sekimą siekiant teikti informaciją kompetentingoms institucijoms ir tarptautiniams teisėsaugos organams, kad tokia medžiaga būtų pašalinta vėliau, o jos platintojai – tiriami. EESRK rekomenduoja:

— domenų vardų registrams ir atitinkamoms valdžios institucijoms tarptautiniu mastu dėti pastangas išregistruoti tuos domenus, kurie siejami su vaikų seksualiniu išnaudojimu,

— dėti daugiau pastangų tiriant failų dalijimosi veiklą, įskaitant lygiarangių kompiuterių tinklus.

4.37 21 straipsnio 2 dalis. Reikalingos pastangos siekiant nurodyti arba kitokiu būdu užtikrinti, kad finansų institucijos imtųsi veiksmų nustatyti ir sustabdyti finansinių sandorių srautams, kurie vykdomi naudojantis jų paslaugomis ir kurie palengvina prieigą prie vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagos.

([17]) Žr. http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf.

([18]) Žr. Interneto stebėjimo fondo ataskaitą apie interneto svetainių blokavimą ir uždarymą.

([19]) http://www.iwf.org.uk/public/page.148.htm.

5. **Kiti svarstytini dalykai, kuriuos reikėtų įtraukti į direktyvą**

5.1 Direktyvoje neminima duomenų apsauga. Tam tikromis tinkamai apibrėžtomis aplinkybėmis, kaip numatyta Europos žmogaus teisių konvencijoje, vaikų apsauga turėtų būti svarbesnė už duomenų apsaugą ir žodžio laisvę.

5.2 ES lygiu reikalingas aktyvesnis teisėsaugos bendradarbiavimas, taip pat turi būti sukurtos nacionalinės ir tarptautinės valdymo sistemos, taikomos kaltininkams, ir įspėjimo apie vaiko dingimą sistema.

5.3 Direktyvoje nesvarstomas vaikų išnaudojimas, kai išnaudotojai yra vaikai. Tokius atvejus reikėtų laikyti ypatingais ir juos būtų galima įtraukti į 9 straipsnį. Tai paminėta tik trumpoje pastaboje apie intervencijos programas 20 straipsnyje ([20]).

5.4 Visiškai laikydamasis subsidiarumo principo, EESRK ragina valstybes nares apsvarstyti galimybę imtis konkrečių priemonių, kad siekiantiesiems apsaugoti aukas būtų užtikrintos būtinos priežiūros priemonės ir psichologinė pagalba siekiant išvengti psichikos sutrikimų. Iš darbuotojų perspektyvos tai turėtų būti privalomas reikalavimas, o ne pasirenkama galimybė.

5.5 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija pripažįsta didesnį „*keitimosi informacija ir dalijimosi patirtimi baudžiamojo persekiojimo, apsaugos ir prevencijos, sąmoningumo ugdymo, bendradarbiavimo su privačiuoju sektoriumi ir savireguliacijos skatinimo*“ poreikį. Todėl EESRK pabrėžia būtinybę atsižvelgti į darbo vietą. Tai darbdaviams ir darbuotojams suteiktų galimybę suvokti pareigą pranešti apie neteisėtą veiklą, kuri gali pirmiausiai atsiskleisti darbo vietoje arba apie ją galima sužinoti iš klientų ir (arba) tiekėjų ([21]).

5.6 EESRK nurodo, kad įgyvendinant naująją direktyvą nebus patirta jokių papildomų išlaidų. Tačiau reikia daugiau išteklių tyrimui, viešumui, mokymams, konsultavimo ir teisinės pagalbos paslaugoms, kad išnaudojimas būtų pažabotas kaip įmanoma greičiau.

5.7 Galiausiai EESRK skatina įsteigti **tarptautinę teisėsaugos instituciją**, skirtą vaikų seksualiniam išnaudojimui visame pasaulyje tirti, medžiagos platintojams išaiškinti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir vaikams išgelbėti. Yra keletas taktikų ([22]), kurios galėtų padėti mažinti medžiagos paplitimą ir kurios, jei jų būtų imtasi pasaulio lygiu, galėtų užtikrinti, kad tarptautinė kova su šiais nusikaltimais būtų veiksmingesnė, spartesnė ir labiau atgrasanti.

2010 m. rugsėjo 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Mario SEPI

([20]) Apskaičiuota, kad maždaug trečdalis vaikų seksualinių išnaudotojų yra jaunesni nei 18 metų amžiaus (May-Chahal ir Herzog, 2003 m.)

([21]) EESRK pasiūlė Europos projektą „Europa prieš vaikų seksualinį išnaudojimą - SAKYK NE!“. Žr. 1 išnašoje nurodomą nuomonę.

([22]) Žr. Interneto stebėjimo fondo ataskaitą.